

Kaip elgiuos? Ogi tvariai!

Metodinė medžiaga, skirta supažindinti pradinių klasių moksleivius ir pedagogus su besaikio vartojimo pasekmėmis, klimato kaita, atsakingu ūkininkavimu, pagarba gamtai ir bendryste su ja, ekologija.

Europos Sąjungos mokykloms skirta programa, kuriai įgyvendinti teikiama Europos Sąjungos finansinė parama

LIETUVOS RESPUBLIKOS
ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJA

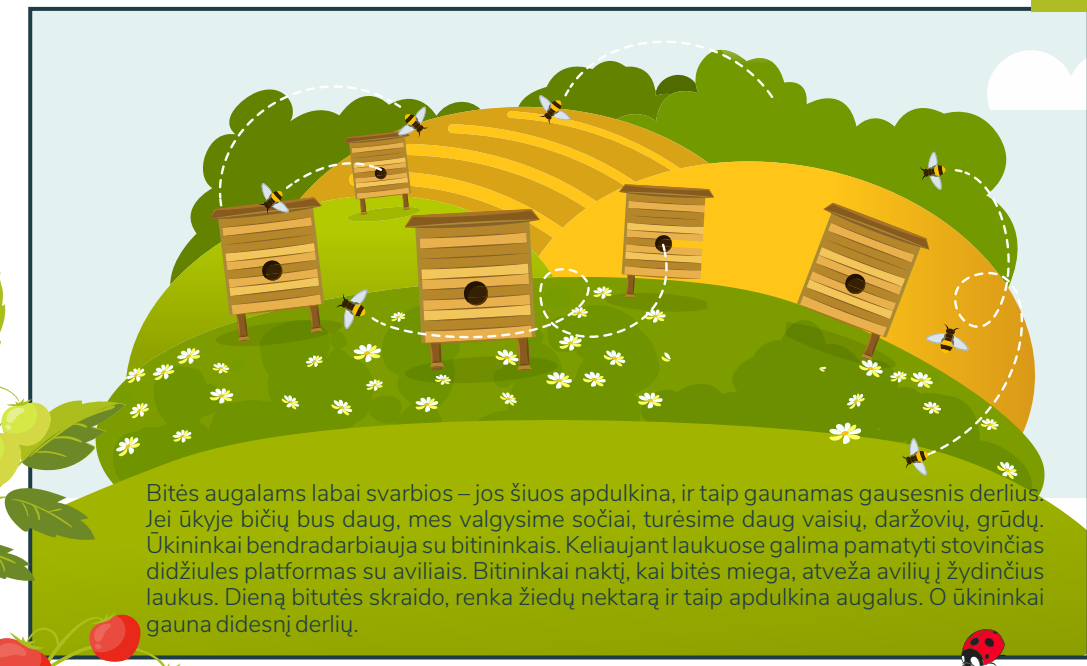
Šiandien mes lankomės ūkyje. Ką čia galime sutikti?

Pirmiausia atidžiai pažvelkime į dirvožemį. Jame gausu kirminų ir kitų gyvių, padedančių ūkininkui jį prižiūrėti. Jie perdirba atliekas, ir taip žemė gauna naudingų medžiagų. Sveikas dirvožemis pilnas gyvybės: jame knibžda milijonai vabzdžių ir kirminų. Jei dirvožemyje nerandame gyvybės, vadinasi, jis yra pažeistas įvairiausių teršalų, atliekų, šiukšlių ar chemikalų. Įvairios mašinos, kurios pagreitina žemės paruošimą sėjai ar derliaus nuėmimą, taip pat kenkia dirvožemiui. Agresyvus ir neapgalvotas žemės dirbimas gali sukelti didelių problemų. Dažnai ariama žemė yra pažeidžiama ir nebegali aprūpinti augalų reikiamomis medžiagomis. Dirvožemį turime puoselėti, kad juo naudotis galėtų ateities kartos. Nualintas dirvožemis negali išauginti sveikų produktų. Tuo susirūpinę ūkininkai stengiasi ištaisyti padarytus klaidas ir vėl suteikti dirvožemiui gyvybės. Pirmiausia jie atsisako agresyvaus dirvožemio dirbimo, mažina intensyvumą arba sėja į neįdirbtą dirvą; naudoja dirvožemio derlingumo palaikymo priemones, tokias kaip ilgalaikiai biologiniai preparatai, augalinės liekanos ir žaliosios trąšos.

Ūkyje galime rasti įvairiausių daržovių, vaisių ir uogų. Laukuose, pievose – gausybę skirtingų lauko gėlių ir kitų augalų. Žemė augalams teikia maistingų medžiagų, kad jie galėtų augti. Augdami augalai suteikia namus vabzdžiams, maisto drugeliams ir bitėms.

Bitės augalams labai svarbios – jos šiuos apdulkina, ir taip gaunamas gausenės derlius. Jei ūkyje bičių bus daug, mes valgysime sočiai, turėsime daug vaisių, daržovių, grūdų. Ūkininkai bendradarbiauja su bitininkais. Keliaujant laukuose galima pamatyti stovinčias didžiules platformas su aviliais. Bitininkai naktį, kai bitės miega, atveža avilių į žydinčius laukus. Dieną bitutės skraido, renka žiedų nektarą ir taip apdulkina augalus. O ūkininkai gauna didesnį derlių.

Dažnai ūkininkai purškia pasėlius chemikalais – taip stengiasi savo derlių apsaugoti nuo kenkėjų. Tačiau tai nėra tinkamas būdas, nes nuo chemikalų žūva ir kiti gyvi organizmai, kurie ne kenkia, o padeda augalui augti. Daugybė naudingų kirminų, vabzdžių praranda savo namus ir net žūva. Draugiškame ir tvariame ūkyje, kuriame pasėliai nepurškiami chemikalais, galime pastebėti ant augalų ropinėjančias boružes. Boružės yra labai svarbios ir naudingos ūkio gyventojos. Jos minta amarais ir kitais ūkio kenkėjais. Tai žinodami ūkininkai stengiasi, kad boružių būtų kuo daugiau, net įrengia joms namus savo ūkyje. Taigi ūkininkai padeda boružėms, o boružės – ūkininkams.

Vien bičių, boružių ir kirminų nepakanka, kad ūkis klestėtų – labai daug darbo ir pastangų įdeda žmonės. Užaugintą derlių reikia nuskinti ir paruošti prekybai. Vienas iš ekologinio ūkio principų – nieko neišmesti. Pavyzdžiui, standartų neatitinkančios daržovės naudojamos įvairių užtepėlių gamybai. Dalis jų duodama gyvuliams, o likučiai keliauja į kompostą ir vėliau grįžta į dirvą kaip natūralios trąšos. Ūkyje taip pat galime aptikti gyvulių ir paukščių. Jie laikomi tam, kad teiktų ūkininkams naudą. Iš gyvulių ir naminių paukščių ūkininkai gauna mėsos, pieno, kiaušinių bei kitų produktų; šie gali būti perdirbti ir iš jų gali būti pagaminti kiti produktai.

Problema ta, kad ūkininkai, norėdami kuo greičiau užauginti gyvulius, vis dar juos šeria netinkamais pašarais. Norėdami gauti išskirtinio skonio, kokybišką mėsą ūkininkai galvijus maitina šviežia žole. Taip maitinamas gyvūnas auga ilgiau, bet jo mėsa daug kvapnesnė. Ir gyvūnams taip geriau, nes jų virškinimo sistema pritaikyta esti žolę, o ne grūdus, miltus ar kitokius pašarus.

Pasitaiko, kad ūkininkai gyvulius ir paukščius laiko uždarytus narvuose ar garduose. Gyvūnai neturi daug vietos judėti ir laisvai vaikščioti. Negali išseiti į lauką.

Draugiškame ir tvariame ūkyje visi vieni kitais rūpinasi ir vieni kitiems padeda. Ūkyje, kuriame laisvai vaikšto pievose ir gali rupšnoti šviežių žolę, gyvuliai ir paukščiai yra sveiki ir laimingi. Ūkininkas gauna skanios, sveikos, maistingos mėsos, pieno bei kiaušinių.

Tvariame ir draugiškame ūkyje norisi būti ir gėrėtis laisvai vaikstančiais gyvuliais bei paukščiais. Stebėti skraidančius drugelius, bites, boružes. Grožėtis gausiai žydinčiais augalais. Čia norisi užsukti ir nusipirkti vietoje užaugintų ar pagamintų maisto produktų, nes jų skonis tikrai išskirtinis. Ekologiniame ūkyje nenaudojami chemikalai. Čia derlius užauginamas bendradarbiaujant su gamta, o ne jai kenkiant. Tokiame ūkyje gaunami ekologiški, sveiki produktai, ir čia atvykę žmonės gali jų įsigyti. Geriausias apdovanojimas ir darbo įvertinimas yra atvykstantys ir ūkininko produkcija besidžiaugiantys pirkėjai.

Jei neturite galimybės nuvykti į ūkį ir įsigyti išskirtinio skonio produktų, nenusiminkite – jų galima rasti ir parduotuvėje. Tokie produktai žymimi toliau pavaizduotu ženklu.

Dažniausiai naudojamas žalias ženklas, tačiau kartais gali būti pažymėta ir juodu. Jei rasite tokį ženklą, žinokite, kad produktas užaugintas arba pagamintas Lietuvos ekologiniame ūkyje. Renkantis prekę labai svarbu atidžiai apžiūrėti jos pakuotę ir ženklus. Parduotuvėje pirkdami šiuo ženklu pažymėtas prekes Jūs taip pat palaikote ekologinio ūkio ūkininkus.

Tačiau pirkti reikia protingai ir atsakingai. Gerai pagalvoti, ar tikrai to ar kito produkto/daikto reikia.

Pasaulis susiduria su užterštumo ir šiukšlių problemomis. Žmonės įsigyja daiktų, panaudoja, išmeta ir vėl perka naujų. Nepagalvoję, ar tikrai reikia, prisikrauna pilnus krepšius maisto produktų. Nespėjus visko suvalgyti maistas ima gesti ir jį reikia išmesti. Taip pasaulyje atliekų, šiukšlių, nebenaudojamų daiktų daugėja, o jie laikui bėgant pagamina kenksmingų medžiagų, kurios teršia aplinką. Kaip galėtume tai sumažinti? Pirmiausia labai svarbu rūšiuoti atliekas. Taip iš nebereikalingų, perdirbtų atliekų gaminami nauji daiktai, pakuotės. Juk sugedusį laikrodį, telefoną ar šaldytuvą galima sutaisyti. Nebūtina iš karto išmesti. Prieš ką nors darydami gerai pagalvokime. Juk visi galime elgtis tvariai!

I užduotis

- Ko sode daugiau – vyšnių ar kriaušių? _____
- Ko sode mažiau – pomidorų ar paprikų? _____
- Kiek matai raudonos spalvos vaisių, daržovių, uogų? _____

- Justė išrovė ir į pintinę įsidėjo 3 burokėlius, 2 morkas ir 2 ridikėlius. Kiek daržovių yra jos pintinėje? _____
Po Justės apsilankymo darže liko mažiau daržovių.
- Kiek liko morkų? _____
- Kiek liko ridikėlių? _____
- Kiek liko burokėlių? _____

Pagalvok. Jei būtum ūkininkas ir tai būtų tavo sodas, ką darytum ir kaip prižiūrėtum savo derlių, kad jis būtų ekologiškas ir tvarus?

3 užduotis

Žodžiai išsibarstė.
Sudėliok sakinį ir užrašyk. Kas ką veikia?

ĖDA ŽOLĘ KARVĖ

SŪRĮ MAMA PERKA

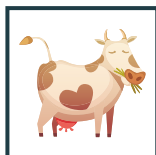
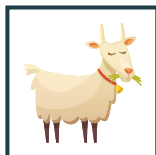
VALGO JOGURTĄ BROLIS

4 uždutis

Atidžiai pažiūrėk į paveikslėlį, parašyk, kas jame pavaizduota.

5 užduotis

Pagalvok ir parašyk arba nupiešk, kokie tavo mėgstamiausi pieno produktai.
Kur juos perkate – parduotuvėje ar ūkyje?

6 užduotis

Brauktažodis.
 Rask žodžius ir juos išbrauk.
 Braukimo kryptys

S	V	I	E	S	T	A	S	F
R	P	L	L	D	H	S	E	K
O	P	I	E	N	A	S	B	A
C	N	G	D	M	J	V	I	S
T	Ū	V	A	R	Š	K	È	Ū
B	F	H	I	Z	S	A	F	R
R	Š	Ž	G	H	È	R	J	I
O	M	J	B	N	A	V	I	S
Ž	È	R	Š	G	H	È	Z	M
K	E	F	Y	R	A	S	B	R
A	J	O	G	U	R	T	A	S

7 užduotis

Perskaityk tekstą

Pieno sudėtyje yra daugiau kaip 100 naudingų medžiagų. Pieno produktai Lietuvoje dažniausiai gaunami iš karvių pieno. Piene gausu kalcio. Kalcis svarbus kaulams, dantims ir raumenims. Kai vaikai nevartoja pieno produktų, lėtėja jų augimas.

Suskaičiuok sakinius.

Tekstą sudaro _____ sakiniai.

Pabaik sakinius, išbrauk netinkamus žodžius.

1. Pieno sudėtyje yra daugiau kaip 100 / 200 įvairiausių naudingų medžiagų.
2. Kalcis nesvarbus / svarbus kaulams, dantims bei raumenims.
3. Lietuvoje pieno produktai dažniausiai gaminami iš ožkų ir avių / karvių pieno.
4. Kai vaikai vartoja / nevartoja pieno produktų, lėtėja jų augimas.
5. Piene gausu vitamino C / kalcio.